

osjetio se, ističe Palfy, na području književnosti; 1606. objavljena je prva gramatika, *Novae Grammaticae Ungaricae*, Alberta Molnara Szencija, 1626. Gyorgy Kaldija na mađarski je preveo Bibliju *Szent Biblia*, 1650. Pal Medgyesi objavio je Prvu mađarsku retoriku, 1653. Csere Apaczai obogatio je mađarsku enciklopediju novim riječima, itd. Nakon Petnaestogodišnjeg rata i Mira u Srijemskim Karlovcima 1699, te nakon 1711. godine, uslijedilo je vrijeme davno očekivanog preporoda.

Treću cjelinu čini "Kronologija (1516.-1711.)" (278-288) svih značajnijih datuma i godina u novovjekoj povijesti Ugarskoga Kraljevstva, dakle u 16, 17. i 18. stoljeću.

Na kraju treba naglasiti da je ova knjiga, zbog kronološkog pristupa obradi povijesnih događaja, odličan primjer kako zanimljivim načinom pripovijedanja napraviti pregled povijesti zemlje za jedno cijelo povijesno razdoblje. Također, zanimljivosti knjige pridonose ilustrirani prikazi zemljovida, shematski nacrti strukture ugarske vlasti i plemstva te slike književnih i arhitektonsko-umjetničkih djela nastalih u Ugarskoj u vrijeme ranoga srednjeg vijeka.

Božena Glavan

Rade Petrović, *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine*. Dubrovnik: Srpska pravoslavna crkvena opština u Dubrovniku, 2010, 191 str.

Iako je uloga ruskog konzulata u Dubrovniku ponekad bila značajnija od uloga drugih ruskih konzulata na ovom području, njegova povijest do danas nije dovoljno istražena. Rade Petrović imao je ovu spoznaju na umu tijekom istraživanja u Arhivu vanjske politike Carske Rusije (AVPR) u Moskvi. Njegova otkrića dala su vrlo interesantne rezultate, a posebnu pozornost privlači i opširni izvještaj o Dubrovačkoj Republici (1792) Antonija Gike, prvog ruskog konzula u Dubrovniku.

"Predgovor" (str. 7-12) je prvo poglavlje knjige *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine*, u kojemu autor opisuje svoje "susrete s Rusijom" od dječaćkih dana u Dubrovniku, preko predavanja koja je držao na poznatim ruskim sveučilištima, do arhivskih istraživanja u AVPR. Na temelju nakupljenog istraživačkog iskustva procijenio je da je građa ruskih arhiva od prvorazrednog značaja za istraživanje povijesti područja bivše Jugoslavije, i šire.

O vrijednosti tog arhivskog blaga samo za sebe govori drugo poglavlje ove knjige, koje obuhvaća znanstvenu studiju "Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine" (str. 15-43, sažeci na hrvatskom, ruskom i engleskom jeziku: str. 45-49). Autor ističe da je ruski konzulat u Trstu već u vrijeme Petra Velikog bio spona između Dubrovačke Republike i Ruskog Carstva. Novu fazu odnosa predstavljao je osnutak ruskog konzulata u samom Dubrovniku 1788. godine. Glavna uloga ovog konzulata bila je obavještajno-diplomatska i takva je ostala sve do 1878. godine. Naime, Dubrovnik je bio značajni promatrački punkt vanjske politike carske Rusije s posebnim naglaskom na Crnu Goru i Hercegovinu. I ne samo to. Prvi ruski konzul u Dubrovniku, Antonije Gika, imao je zadatak posvetiti punu pažnju i političkom sustavu same Dubrovačke Republike. Rusiju je Republika interesirala kao model državice koja se, stoljećima okružena velikim silama, uspješno održala. Rusija je model Republike namjeravala ponuditi kao rješenje za pitanje autonomije egejskih otoka.

Nakon Antonija Gike, ruski konzuli u Dubrovniku (do 1878) Karlo Fonton, Fedor Ivanovič Nedoba, Anton Jakovljevič Coronelli, Jeremija Mihailovič Gagić, Petar Nikolajevič Stremouhov, Konstantin Dmitrijevič Petkovič i Aleksandar Semjonovič Jonin držali su se trajne odrednice svojega posla: praćenje zbivanja u Hercegovini i Crnoj Gori. Ova činjenica naročito je došla do izražaja u vrijeme Jonina. U vezi toga dovoljno je citirati engleskog predstavnika u Istanbulu, Sir Eliota, koji je 1875. godine više puta ukazivao da se glavni stan hercegovačkih ustanika nalazi u Dubrovniku, misleći pritom na tamošnji ruski generalni konzulat.

“Opis Dubrovačke Republike (specijalni izvještaj prvog ruskog konzula iz Dubrovnika Carskom dvoru u Petrogradu od 2/13. juna 1792. g.)” (str. 51-52) uvodi nas u već spominjan Gikin izvještaj: “Slika Dubrovačke Republike 1792. godine grofa Antonija Gike Carskom kolegijumu za inostrane poslove” (str. 55-79), koji je s francuskoga jezika preveo Nikola Kovač. Autor Rade Petrovič ističe vrijednost ovog izvještaja već zbog same činjenice da ga je Gika napisao nakon četiri godine konzulovanja u Dubrovniku, to jest, u vrijeme kada je situaciju u Republici jako dobro poznao. Gika u izvještaju daje prikaz područja Republike, njegove geografske karakteristike s posebnim osvrtom na kopnene i morske granice, iznosi podatke o zakonodavnom, upravnom i sudskom ustroju Republike, prikazuje socijalnu strukturu stanovništva, procjenjuje dubrovačku trgovačku mornaricu, malu kopnenu vojsku, privrednu i financijsku moć Republike, njene poslovne veze s

drugim državama. Veliki dio izvještaja posvećen je dubrovačkoj vanjskoj politici i njenim diplomatima koji su vodili dobro promišljenu politiku prema Osmanlijama, Mlečanima, Austrijancima, Španjalcima, Francuzima, Kraljevini Dviju Sicilija, Papinskoj državi.

“Konzul Gika nije samo prikazao Dubrovačku Republiku nego je dao i svoje brojne ocjene o njoj. A one su za nas i danas posebno zanimljive i važne, prije svega kao dokument vremena i shvaćanja, pa ih kao takve treba uzimati i koristiti”, zaključuje autor.

“Anton Gika: Slika Dubrovačke Republike iz 1792. godine” (str. 83-181) faksimil je izvornog Gikina izvještaja koji predstavlja bitan prilog ovoj knjizi.

Činjenica je da dubrovačko područje posjećuje veliki broj turista s područja bivšeg Sovjetskog Saveza. Činjenica je također da su rusko-hrvatski odnosi u stalnom usponu, a može se reći da im korijeni leže u starim dubrovačko-ruskim vezama. Ovi zaključci potaknuli su Radu Petrovića da stvori novi prikaz veza Carske Rusije i Dubrovačke Republike. Njegova studija o ruskom konzulatu u Dubrovniku objavljena je već 1991. godine u zborniku *Radio Sarajevo-treći program*. Sada joj je dodan opsežan Gikin izvještaj prikazan u izvorniku i u prijevodu, koji je Rade Petrovič popratio bilješkama s detaljnim objašnjenjima. Tako je nastalo ovo vrlo korisno cjelovito djelo o povijesti dubrovačko-ruskog odnosa.

Vesna Miović